

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ФАРҒОНА ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

«ЭНЕРГЕТИКА» ФАКУЛЬТЕТИ

«ЭЛЕКТРОНИКА ВА АСБОБСОЗЛИК» КАФЕДРАСИ

**«МЕТРОЛОГИЯ, СТАНДАРТЛАШТИРИШ ВА МАҲСУЛОТ
СИФАТИ МЕНЕЖМЕНТИ» ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ**

“Сертификатлаштириш асослари” фанидан

КУРС ИШИ

Мавзу: Сертификатлаштиришни тугатиш ва рўйхатга олиш

Бажарди: 43-12 гуруҳ талабаси Э.Мамадалиев

Қабул қилди: З.Мирзаева

Кириш

1 боб. Ўзбекистон Республикасининг миллий сертификатлаштириш тизими

1.1. Сертификатлаштиришни ўтказиш босқичлари

1.2. Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиби умумий қоидалари

2 боб. Сертификатлаштиришнинг қонуний ва меъёрий асослари

2.1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан сертификатлаштириш масалалари бўйича қабул қилинган қонунлар

2.2. Ўзбекистон Республикаси сертификатлаштириш миллий тизимининг асос бўлувчи меъёрий ҳужжатлари

2.3. Сертификатлаштириш тизимининг мақсади, вазифалари ва фаолият турлари

3 боб. Сертификатлаштиришни тугатиш, рўйхатга олиш ва мувофиқлик сертификатини топшириш

3.1. Умумий қоидалар

3.2. Ўрнатилган талабларга мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақидаги ва сертификат бериш/бермаслик тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш учун мезонлар

3.3. Сертификатлаштириш аудити натижалари бўйича тўғриловчи амалларни бажариш ва номувофиқликларни бартараф этилишининг назорати

3.4. Мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш

Хулоса

Фойдаланилган адабиётлар

Кириш

Маҳсулотлар, хизматлар ва ишларни сертификатлаштириш – маҳсулотни ўрнатилган талабларга ва унинг сифати билан тўғри боғлиқлигини тасдиқлашдир. Сифатсиз маҳсулот сертификатлаштирилиши мумкин эмас.

Республикамызда сертификатлаштиришнинг ривожлантириш истиқболи маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш, шу билан бирга «мувофиқликни тасдиқлаш ва баҳолаш» - тизимига ўтиш, ҳамда бу фаолиятни такомиллаштириш бўйича «Ўзстандарт» агентлиги томонидан қабул қилинган концепцияда тўлиқ тарзда ёритиб берилган.

Сертификатлаштириш курси хорижий давлатларнинг, халқаро ташкилотларнинг, ҳамда Ўзбекистон Республикасида сертификатлаштиришнинг ташкилий-услубий ва ҳуқуқий томонлари, шунингдек сертификатлаштириш қоидаларига тааллуқли ва сифатни бошқариш бўлимларини ўз ичига олган. Айтиш керакки, сертификатлаштириш билан сифат тизими ва аккредитлаштириш идораларининг сертификатлаштириш ва тадқиқот амалиётларини тадбиқ қилиш масалалари бевосита бир-бирига боғлиқдир. Шунингдек Ўзбекистонда аккредитлаш тизимини халқаро андозаларга уйғунлаштирилган тарзда яратиш натижалари устида олиб борилаётган ҳаракатлар ҳам ушбу ўқув қўлланмада эътиборга олинган.

1 боб. Ўзбекистон Республикасининг миллий сертификатлаштириш тизими

1.1. Сертификатлаштиришни ўтказиш босқичлари

Ўзбекистон Республикасида сертификатлаштириш тизимининг қуйидаги сертификатлаштириш турлари амалга оширилади:

- Мажбурий сертификатлаштириш;
- Ихтиёрий сертификатлаштириш;

Мажбурий сертификатлаштиришга Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган махсус рўйхатга киритилган, ишлаб чиқариладиган, олиб кириладиган ва олиб чиқариладиган, сертификатлаштирилиши лозим бўлган маҳсулотлар киради.

Юқоридаги рўйхатга, фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва мулкнинг хавфсизлигини, атроф муҳитни муҳофаза қилиш, ўзароалмашинувчанлик ва мослашувчанликни таъминлаш бўйича меъёрий ҳужжатларда талаблари белгиланган, маҳсулотлар ёки хизматлар киритилади. Бу рўйхатдан ташқари Олий Мажлис томонидан қабул қилинадиган Қонунларга асосан, Президент фармонларига асосан маълум хизматлар ва маҳсулотлар учун ҳам худди шундай талаблар қўйилиши мумкин.

Ихтиёрий сертификатлаштиришга Ўзбекистон Республикаси Қонунлари, Президент фармонлари, ҳамда ҳукумат қарорларига асосан рўйхатга киритилмаган хизматлар ёки маҳсулотлар кириши мумкин, бу вақтда ишлаб чиқарувчи, етказиб берувчи ёки истеъмолчилар (кейинчалик - сўровчи) ташаббуси билан ихтиёрий тартибда сертификатлаштириш ўтказилади.

Сертификатлаштиришни ўтказиш босқичлари. Миллий сертификатлаш тизими доирасида сертификатлаштириш ишлари сўровчи томонидан танланган сертификатлаштириш схемаси бўйича аниқланган тизим доирасида олиб борилади. Сертификатлаштириш тартиби ва унинг ўрнатилган қоидалари мавжуд бўлиб, сертификатлаштиришнинг асосий босқичлари сертификатлаштириш объекти ва турларига боғлиқ бўлмаган

Ўзгармас жараён деб ҳисоблаш мумкин. Одатда қабул қилинган ва сертификатлаштириш жараёнининг умумий схемаси 1.1-расмда келтирилган.

Буни қуйидаги бешта асосий босқичга бўлишимиз мумкин:

1. Сертификатлаштиришга ариза.
2. Сертификатлаштириш бўйича қарор қабул қилиш.
3. Сертификатлаштириш объектини мувафиқлигини ўрнатилган талаблар билан баҳолаш
4. Мувофиқликни баҳолаш натижаларини таҳлили ва уни расмийлаштириш.
5. Сертификатлаштириш объекти устидан инспекция назорат.

1.1-расм. Сертификатлаштиришнинг асосий босқичлари.

Ўзбекистон Республикасида маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиби. Ўзбекистон Республикасида маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиби Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 6 июлдаги №318-сонли «Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиботини соддалаштиришга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Қарорига биноан "Ўзстандарт" агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Давлат табиатни муҳофаза қилиш кўмитаси манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда қуйидаги ишларни амалга оширишади:

- четдан келтирилаётган маҳсулотлардан аккредитация қилинган идоралар ва лабораториялар томонидан синов ўтказиш учун намуна олишнинг чекланган нормаларини белгилаш;

- аккредитация қилинган идоралар ва лабораториялар ўртасида синовларнинг такрорланишига йўл қўймаслик мақсадида синовлар турларини белгилаш;

- ўзларига қарашли аккредитация қилинган лабораторияларда маҳсулотларни синовдан ўтказиш хизматларига тарифларни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигида (унинг ҳудудий бўлинмаларида) олдиндан декларация қилиш.

Мувофиқлик сертификатлари мавжудлигини текшириш фақат мажбурий тартибда сертификатладиган маҳсулотларга нисбатан қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланган ваколатли давлат органлари томонидан амалга оширилиши мумкин.

"Ўзстандарт" агентлигида "Стандартлаштириш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунида белгиланган стандартлаштириш бўйича меъёрий ҳужжатлар тоифаларини тайёрлаш ва рўйхатдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги Низомнинг ҳамда Мажбурий тартибда сертификатладиган бир турдаги маҳсулотларнинг ҳар бир турини уларда

сертификатлаштиришнинг тегишли меъёрий хужжатларда белгиланган хавфсизлик кўрсаткичлари кўрсатилган Қоидаларининг Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида рўйхатдан ўтказди ва мажбурий тартибда сертификатланадиган маҳсулотларнинг номенклатура рўйхати, уларнинг сифатини ва хавфсизлигини белгиловчи меъёрий хужжатларни кўрсатган ҳолда, нашр этилишини ҳамда божхона, солиқ ва аккредитация қилинган идораларга жўнатади. Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиботи схемаси 1.2-расмда келтирилган.

Ариза берувчи <i>(тадбиркорлик субъекти)</i>	1	Худудий санитария	1а	Ветеринария
		назорати органи <i>(гигиеник</i>		участкалари
	2	<i>хулоса)</i>	1б	(бўлимлари)
				<i>(ветеринария хулосаси)</i>
				Муддат: 3 кунгача
			1в	Карантин хизматлари
		<i>Муддат: 14 кунгача</i>	1г	<i>(фитосанитария</i>
				<i>хулосаси)</i>
				<i>Муддат: 3 кунгача</i>
3		EAN Uzbekistan		
		<i>(ариза берувчининг хоҳишига</i>		
4		<i>кўра, штрих-код бериш</i>		
		<i>тўғрисида маълумотнома</i>		
		<i>Муддат: 1 кун</i>		
5		Сертификатлаш бўйича		
		аккредитация қилинган		<i>Сертификатлаштириш</i>
6		органлар		<i>тартиботининг умумий</i>
		<i>(мувофиқлик сертификати)</i>		<i>муддати 10 кундан 30</i>
				<i>кунгачани ташкил</i>
				<i>этади.</i>
				<i>Муддат:</i>
				<i>10 кунгача</i>

1.2-расм. Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиботи схемаси

Расмдаги изоҳлар:

1. Ариза берувчи зарур ҳолларда гигиеник хулоса олиш учун худудий санитария назорати органига зарур хужжатларни илова қилган ҳолда ариза

беради.

Худудий давлат санитария назорати органи белгиланган тартибда жойига борган ҳолда лаборатория синовлари ўтказиш учун маҳсулотлардан намуна олади ва объектни текширади.

1а. Чорва маҳсулотлари учун худудий санитария назорати органи ариза берувчидан ҳужжатлар олинган кундан кейинги кечикмасдан туман (шаҳар) ветеринария хизмати органига буюртманома жўнатади.

1б. Ветеринария хизмати органи уч кун муддатда худудий санитария назорати органига ветеринария хулосасини ёки хулоса беришни рад этишга сабаб бўлган аниқ қонун ҳужжатлари нормаларини кўрсатган ҳолда ёзма жавоб юборади.

Ветеринария хизмати органи 20 кунгача изоляциялаш-чеклаш (карантин) чораларини белгилаш ҳуқуқига эга. Бунда ветеринария хулосасини бериш тартиботи карантин муддати тугагунга қадар тўхтатиб турилади.

1в. Ўсимлик маҳсулотлари учун худудий санитария органи ариза берувчидан ҳужжатлар олинган вақтнинг кейинги кунидан кечикмасдан туман (шаҳар) ўсимликлар карантини давлат хизмати органига буюртманома жўнатади.

1г. Ўсимликлар карантини давлат хизмати органи икки кун муддатда фитосанитария хулосаси ёки салбий хулоса беради.

2. Лаборатория синовлари, шунингдек ветеринария ҳамда фитосанитария хулосаларидан ижобий натижа олинганда, худудий санитария назорати органи ариза берувчига гигиеник хулоса беради.

3,4. Ариза берувчи ўз хоҳишига кўра, ташкилот ва ишлаб чиқарадиган маҳсулоти штрихли кодда фойдаланиладиган товар кодини олиш учун "GS1 Uzbekistan" ("EAN Uzbekistan") га мурожаат қилиши мумкин.

5. Ариза берувчи мувофиқлик сертификати олиш учун сертификатлаш бўйича аккредитация қилинган идорага зарур ҳужжатларни илова қилган ҳолда ариза тақдим этади. (Ариза гигиеник хулоса олиш учун бериладиган

ариза билан бир вақтда берилиши мумкин).

6. Сертификатлаш бўйича аккредитация қилинган идора 15 иш кунидан ортиқ бўлмаган муддатда мувофиқлик сертификати ёки аниқ қонун ҳужжатлари нормаларини кўрсатган ҳолда ёзма рад жавобини беради.

1.2. Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиби умумий қоидалари.

Юқоридаги Қарорда маҳсулотларни сертификатлаштиришнинг умумий тартиби белгиланган. Ушбу Қарор асосида ишлаб чиқилган сертификатлаштириш тартиби, муддатлари ва кетма-кетлиги белгиланган ҳолда «Ўзстандарт» агентлиги томонидан «Маҳсулотларни сертификатлаш қоидалари» ишлаб чиқилиб, 2005 йил 18 мартда Адлия Вазирлигида N 1458-сонли ҳужжат сифатида кучга киритилган.

Бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиби «Ўзстандарт» агентлиги томонидан ишлаб чиқилиб, Ўзбекистон Республикаси Адлия Вазирлигида сертификатлаштиришнинг тегишли қоидалари сифатида рўйхатдан ўтказилган.

«Маҳсулотларни сертификатлаш қоидалари»да кўрсатилганидек сертификатлаштирилган маҳсулотларга қўшимчалар ёки ўзгартиришлар киритилиши давомида илгари текширилган хавфсизлик бўйича маҳсулот тавсифига салбий таъсир этмайдиган бўлса, янги чиқарилаётган маҳсулотга қўшимча сертификатлаштириш ўтказилиши талаб этилмайди. Маҳсулот сертификатлаштирилиши учун талаб этиладиган хавфсизлик мажбурий тавсифлари стандартлаштириш бўйича тегишли меъёрий ҳужжатларда белгиланади.

Ушбу қоидадаги талаблар маҳсулот ёки хизматларни мажбурий ва ихтиёрий сертификатлаштириш давомида тадбиқ этилиши мумкин.

Юқорида келтирилган қарор ва қоидага асосан мажбурий сертификатлаштириладиган маҳсулотлар рўйхатидан маълум қисми уларнинг тегишли талабларга мувофиқлигини декларациялаш йўли билан тасдиқланиши мумкин бўлади.

Сертификатлаштиришни амалга ошириш қоидасига асосан иловага мувофиқ схема бўйича, икки босқичда ўтказилади.

Биринчи босқич - бир вақтнинг ўзида, заруриятга кўра, ветеринария ва фитосанитария хулосалари тегишли равишда давлат ветеринария назорати ва ўсимликлар карантини бўйича давлат хизмати органларида расмийлаштирилган ҳолда "Ўзстандарт" агентлиги томонидан аккредитация қилинган давлат санитария назорати органларида гигиеник сертификат расмийлаштирилишини ўз ичига олади. Бунда тадбиркорлик фаолияти субъекти:

– гигиеник сертификатни расмийлаштириш учун ариза билан биргаликда белгиланган тартибда аккредитация қилинган сертификатлаштириш идораларига (кейинги ўринларда сертификатлаштириш идоралари деб аталади) мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш юзасидан ариза беришга;

– зарурат бўлганда тегишли хулосалар олиш учун ветеринария ва фитосанитария назорати органларига мустақил равишда мурожаат қилишга ҳақлидир.

Иккинчи босқич - сертификатлаштириш идоралари томонидан мувофиқлик сертификати беришдаги фаолият.

Бунда аккредитациядан ўтган Идоралар сертификатлаштириш фаолиятига қўшимча равишда, тадбиркорлик субъектларининг ёзма аризасига мувофиқ давлат санитария назорати органларида, давлат ветеринария назорати ва ўсимликлар карантини бўйича давлат хизмати органларида, шунингдек табиатни муҳофаза қилиш давлат органларида сертификатлаштиришни ўтказиш ва барча зарур хулосаларни олиш юзасидан агентлик хизматлари кўрсатишга ҳақлидир.

Бунда намуналар танлаб олиниши, шунингдек улар тўғри танланганлиги ва улар тегишли давлат органларига тақдим этилиши учун сертификатлаш Идоралари жавобгарликни ўз зиммаларига олишга мажбур.

Мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш ва беришнинг умумий

муддати ишларнинг мураккаблиги даражасига, кўп меҳнат талаб қилиши ва ўзига хослигига қараб, барча зарур ҳужжатлар тақдим қилинган вақтдан бошлаб 10 иш кунидан 1 ойгача доирада белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 6 июлда №318-сонли «Маҳсулотларни сертификатлаштириш тартиботини соддалаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қароригача олдинги хатбошида келтириб ўтилган талаб йўқ эди, бунинг оқибатида сертификатлаштириш ишлари асоссиз равишда чўзилиб, тадбиркорларнинг норозилигига сабаб бўлар эди. Шу билан бирга ушбу Қарор асосида тадбиркорларга сертификатлаштириш жараёнларининг холислигини таъминлаш мақсадида ҳам қатор қулайликлар яратилди.

2 боб. Сертификатлаштиришнинг қонуний ва меъёрий асослари

Ҳар қандай фаолият ёки йўналиш нима мақсадни кўзлашидан қатъий назар албатта қонунлаштирилиши, тартибга туширилиши, фаолиятни олиб бориш эса маълум меъёрий ҳужжатлар асосида олиб борилиши талаб этилади. Худди шунингдек, сертификатлаштириш фаолияти ҳам бундан мустасно эмас.

Қуйида ушбу соҳанинг қонуний асоси ва қонуности ҳужжатлари тўғрисида тушунча бермоқчимиз. Сертификатлаштиришнинг қонуний ва меъёрий асослари ва базаси 2.1-расмда келтирилган.

2.1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан сертификатлаштириш масалалари бўйича қабул қилинган қонунлар.

- Ўзбекистон Республикасининг «Маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги қонуни;
- Ўзбекистон Республикасининг «Стандартлаштириш тўғрисида»ги қонуни;
- Ўзбекистон Республикасининг «Озиқ-овқат маҳсулотлари сифати ва хавфсизлиги тўғрисида»ги қонуни;

- Ўзбекистон Республикасининг «Истеъмолчилар ҳуқуқини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонуни;
- Ўзбекистон Республикасининг «Ўсимликларни карантини тўғрисида»ги қонун;
- Ўзбекистон Республикасининг «Реклама тўғрисида»ги қонуни ва хоказолар.

2.2. Ўзбекистон Республикаси сертификатлаштириш миллий тизимининг асос бўлувчи меъёрий ҳужжатлари

О‘з DSt 1.10-93 Ўзбекистон Республикасининг стандартлаштириш давлат тизими. Асосий атамалар ва таърифлар;

- О‘з DSt 5.0:1998 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Асосий қоидалар;

- О‘з DSt 5.2-93 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сертификатлаштириш идорасига умумий талаблар;

- О‘з DSt 5.4-98 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Текшириш ва назорат идораларига қўйиладиган талаблар;

- О‘з DSt 5.5:1999 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Асосий атамалар ва таърифлар;

- О‘з DSt 5.6:1999 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сифат тизимини сертификатлаштириш идораларига талаблар;

- О‘з DSt 5.8:2006 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Мувофиқлик белгисини тасдиқлаш. Қўллаш қоидалари.

- О‘з RH 51-014:2006 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сифат бўйича Эксперт-аудиторлар. Тайёрлаш ва баҳолаш талаблари;

- О‘з RH 51-021:2004 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими.

– O‘z RH 51-024-94 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сертификатлаштириш бўйича хужжатларни эксперт баҳолаш;

– O‘z RH 51-025-94 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сифат тизимлари ва ишлаб чиқаришни сертификатлаштириш. Асосий қоидалари;

– O‘z RH 51-026-94 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Апелляцияларни кўриб чиқиш тартиби;

– O‘z RH 51-027-94 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сифат тизимларини сертификатлаштириш. Ўтказиш тартиби;

– O‘z RH 51-032:1999 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Ишлар ҳақини тўлаш тартиби;

– O‘z RH 51-035-95 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Ишлаб чиқаришни сертификатлаштириш. Ўтказиш тартиби;

– O‘z RH 51-103:2000 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Сертификатлаштирилган сифат тизимлари ва ишлаб чиқаришлари инспекцион текширув;

– O‘z RH 51-044-96 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Мажбурий сертификатлаштириш қоидаларига риоя қилиш юзасидан Давлат назорати ва текшируви. Умумий талаблар;

– O‘z RH 51-061-97 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Хизматларни сертификатлаштириш. Ўтказиш тартиби;

– O‘z RH 51-074-98 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Маҳсулотни идентификациялаш юзасидан йўриқнома;

– O‘z RN 51-085-99 Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими. Озиқ-овқат маҳсулотлари ва жиҳозлари ва уларни ишлаб чиқариш юзасидан йўриқнома, Давлат қайди тартиблари;

2.3. Сертификатлаштириш тизимининг мақсади, вазифалари ва фаолият турлари

Сертификатлаштириш тизимининг мақсади мувофиқликни сертификатлаштиришни амалга ошириш учун тадбирлар, тартиблар ва бошқарув қоидаларини ишлаб чиқишдир.

Сертификатлаштириш тизимининг асосий вазифалари қуйидагилар:

- сертификатлаштиришда қўлланиладиган ҳужжатларнинг ягона тизимини ташкил қилиш;
- ягона атама ва таърифларни ишлаб чиқиш;
- бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштиришнинг қоида ва тартибларини ишлаб чиқиш;
- сертификатлаштириш учун ўтказиладиган синовларнинг қоидаларини ишлаб чиқиш (бундан кейин сертификатлаштириш синовлари);
- сертификатлаштириш қатнашчиларининг давлат бошқарув идоралари билан ўзаро ҳамкорлик тартибларини аниқлаш.

Сертификатлаштириш миллий тизими Ўзбекистон Республикасининг қонуний ва меъёрий ҳужжатларига мувофиқ фаолият олиб боради.

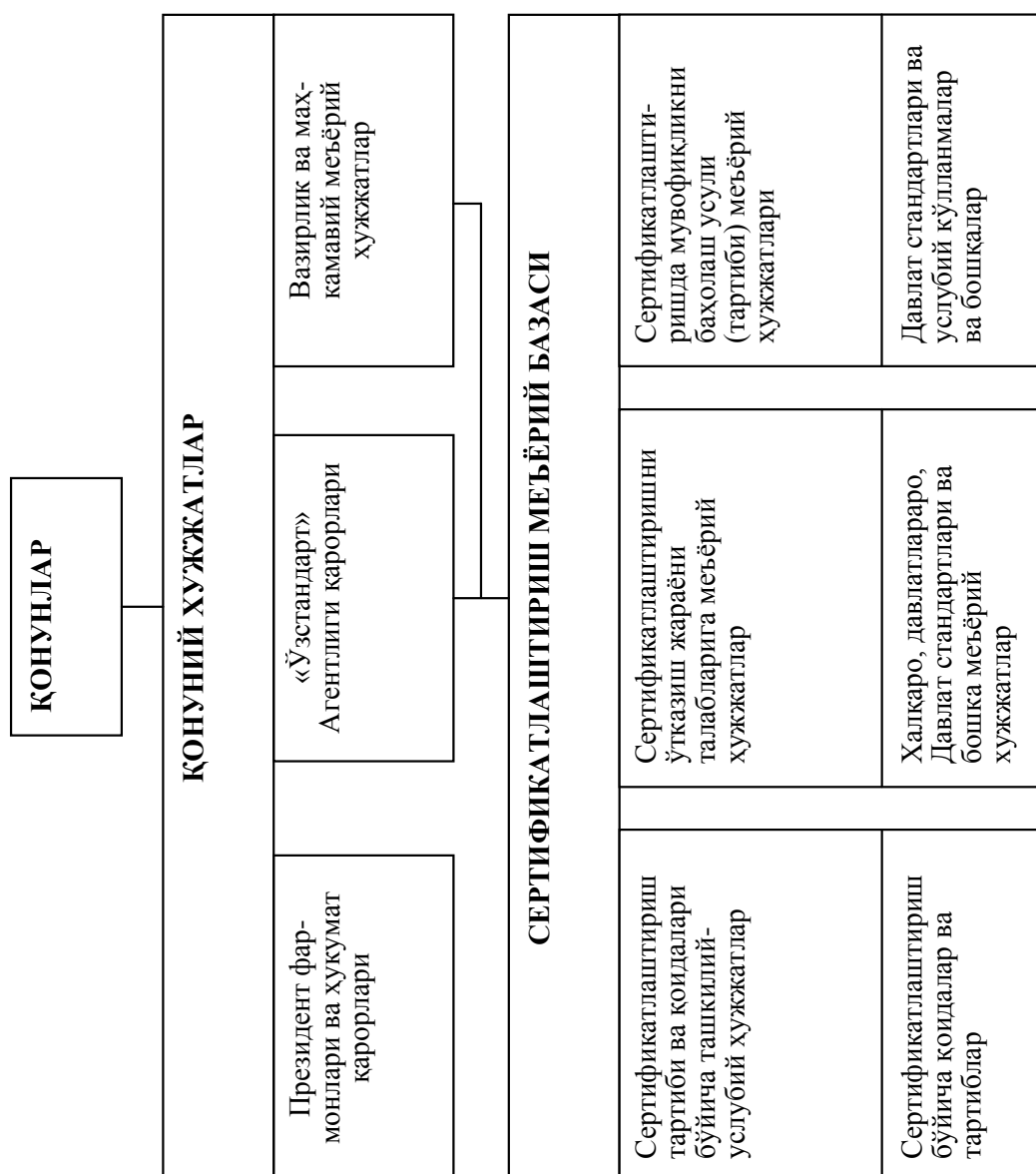
Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизимида қуйидаги фаолият турлари олиб борилади:

- Маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш;
- Сифат тизимларини ва ишлаб чиқаришларни сертификатлаштириш;
- Мажбурий сертификатлаштириш қоидаларига риоя қилиниши устидан назорат олиб бориш;
- Юқоридаги келтириб ўтилган фаолият йўналишлари бўйича эксперт-аудиторларни тайёрлаш ва аттестатлаш каби фаолит турларини

юритади.

Бундан ташкари ҳозирги вақтда ўзбекистон Республикаси Аккредитлаш тизими ҳам мавжуд бўлиб у қуйидаги фаолият турларини олиб боради:

- Синаш лабораторияларини (марказларини) аккредитлаш;
- Бир турдаги маҳсулотларни сертификатлаштириш бўйича идораларни аккредитлаш;

2.1-расм. Сертификатлаштиришнинг қонуний ва меъёрий базаси.

- Сифат тизимлари ва ишлаб чиқаришларни сертификатлаштириш

идораларини аккредитлаш;

- Текшириш идораларини аккредитлаш;
- Сертификатлаштирилган махсулот, сертификатлаш-тирилган сифат тизимлари ва ишлаб чиқаришлар, аккредитланган идоралар ва синаш лабораториялари (марказлари)ни инспекцион текшириш;

Ўзбекистон Сертификатлаштириш Миллий Тизими сертификатлаштириш билан шуғулланувчи чет давлатлар тизими ва ташкилотлар, ҳамда шахслар учун сертификатлаштириш тизими қоидаларини тан олиш шarti билан очик деб ҳисобланади.

Сертификатлаштириш махсулотлар, жараёнлар ва хизматларнинг қуйидаги талабларга мувофиқлигини ёки номувофиқлигини тасдиқлаш бўйича иш олиб боради:

- Давлатлараро стандартларга (МХД – мустақил ҳамдўстлик давлатлари);

- Махсулотга бўлган талабларни белгиловчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қабул қилинган ва расман нашр қилинган меъёрий ҳужжатларга (кейинчалик МХ);

- Ўзбекистон Республикаси сертификатлаштириш Миллий тизимига Сертификатлаштириш Идораси сифатида аъзо бўлган сертификатлаштириш тизимлари доирасидаги халқаро ва миллий чет эл стандартларига.

Ўзбекистон Республикасининг сертификатлаштириш миллий тизими қуйидаги тизимлар билан ўзаро боғланишда фаолият олиб боради:

- Ўзбекистон Республикасининг давлат стандартлаштириш тизими (O‘z DST);

- Ўзбекистон Республикасининг ўлчашлар бирлигини таъминлаш давлат тизими (O‘z O‘DT);

- Ўзбекистон Республикасининг аккредитлаш тизими (O‘z AT);

МДХ давлатларининг сертификатлаштириш миллий тизимлари, шунингдек, бу ишни бошқариш учун махсус ҳуқуқга эга бўлган давлат бошқарув идоралари бошчилигида фаолият кўрсатаётган мувофиқликни текширувчи

бошқа тизимлар (Давтоғконтехназорати, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Давлат табиатни муҳофаза қилиш қумитаси, Ўзбекистон Республикасининг Давлатархитектқурилиш қумиталари) билан ўзаро боғлиқликда фаолиятини олиб боради.

3 боб. Сертификатлаштиришни тугатиш, рўйхатга олиш ва мувофиқлик сертификатини топшириш

3.1. Умумий қоидалар

Сертификатлаштириш жараёни барча режалаштирилган тўғриловчи амалларни ва уларни бажарилиш натижаларини текширишдан ўтказмасдан тугатилиши мумкин эмас.

Комиссия, барча ишлар бажарилган бўлса, яъни аудит режасини кўриб чиқилиши, аудит натижалари бўйича далолатнома тўлдирилиб, томонлар имзоласа, комиссия тўғриловчи амалларни бажарилиши бўйича ҳисобот ва режасини тақдим қилган бўлса, сертификатлаштириш тугатилган деб ҳисоблаши мумкин. Аудитга алоқадор ҳужжатларни сақлаш ёки бекор қилиш амалдаги қонунчилик, меъёрий ва контракт ҳамда сертификатлаштириш идораси ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади. Сертификатлаштириш бўйича ҳужжатлар сертификатлаштириш идораси ҳужжатларига мувофиқ ўрнатилган тартиб ва қоидаларга асосан сертификатлаштириш идорасида сақланади.

Сертификатлаштириш идораси раҳбари ва комиссия текширилаётган ташкилот (бююртмачи) билан келишмасдан бошқа бир ихтиёрий томонларга аудит натижалари бўйича далолатнома таркиби ва аудит вақтида олинган бошқа маълумотлар ҳамда ҳужжатлар таркибини ошкор қилмаслиги лозим.

3.2. Ўрнатилган талабларга мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақидаги ва сертификат бериш/бермаслик тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш учун мезонлар.

Ўрнатилган талабларга мувофиқлиги/номувофиқлиги ҳақидаги ва сертификат бериш/бермаслик тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш учун

мезонлар текширилаётган ташкилотда номувофикликларнинг йўқлиги ёки тўғриловчи амалларни келишилган муддатда ва сертификатлаштириш идораси уларнинг тўғриловчи амаллар натижалари бажарилган/бажарилмаганлиги ва қабул қилиш/қабул қилмаслиги бўлиб ҳисобланади.

Мувофиқлик сертификатини бериш ёки бекор қилиш тўғрисидаги сертификатлаштириш идораси раҳбари тўғриловчи амалларни режа бўйича бажариш натижалари ва далолатномани қараб чиқиш асосида қабул қилади. Қарорни аудитда қатнашмаган холис шахс қабул қилиши лозим.

Сертификат бериш тўғрисидаги қарор, фақат барча рўйхатга олинган номувофикликлар ва уларни келиб чиқиш сабаблари бартараф этилса, агарда тўғриловчи амалларни бажарилиш натижалари «жойида» (4.6.3) қараб чиқилганидан сўнг (4.6.3), ҳамда текширилаётган ташкилот тўғриловчи амалларни ўтказганлиги тўғрисида сертификатлаштириш идорасига ёзма ҳисобот тақдим қилгандан сўнг қабул қилиниши мумкин.

Сертификатлаштириш идораси, Мувофиқлик сертификатини беришни бекор қилишни ёки қайта шартнома асосида қайтадан сертификатлаштириш аудитини ўтказиш имконияти тўғрисида хабардор қилади.

Изоҳ: Текширилаётган ташкилотда барча қайта аудитлар (ташрифлар) ва текширилаётган ташкилот (буюртмачи)га уюштирилган экспертларнинг хизмат сафари ҳаражатлари сертификатлаштириш учун юқоридаги суммалар билан тўланади.

3.3. Сертификатлаштириш аудити натижалари бўйича тўғриловчи амалларни бажариш ва номувофикликларни бартараф этилишининг назорати

Сертификатлаштириш идораси аниқланган номувофикликлар бўйича тўғриловчи амалларни бажарилишини текширилаётган ташкилотнинг номувофикликларни бартараф этилганлиги ҳақида ёзма ҳисоботини олганидан кейин назорат қилиш режалаштирилади.

Жиддий номувофикликлар бўйича тўғриловчи амалларни бажарилишини текшириладиган ташкилотга сертификатлаштириш идорасининг эксперти(лари) мажбурий ташрифи билан назорат қилинади.

Нождий номувофикликлар бўйича тўғриловчи амалларни бажарилиши назоратида, агарда тўғриловчи амаллар таркибида мажбурий «жойида» текширишни талаб этмаса, текшириладиган ташкилотнинг расмий ҳисоботи кўриб чиқилишига рухсат этилади.

Аудит вақтида эксперт тўғриловчи амалларни бажарилишини назорат қилиш мақсадида ҳақиқатда бажарилган ишлар ва тўғриловчи амалларнинг натижавийлигини текширади.

Агарда номувофикликлар бўйича тўғриловчи амаллар объектив далилларга мувофиқ бажарилмаса ташкилотнинг маҳсулотини баҳолашда ва аудит натижаси салбий таъсир қилишини ҳисобга олиб, сертификатлаштириш идораси мувофиқлик сертификатини беришни бекор қилиш тўғрисида хабар беради.

3.4. Мувофиқлик сертификатини расмийлаштириш.

Сертификатлаштириш идорасининг ижобий қарори асосида мувофиқлик сертификати ўрнатилган шаклида расмийлаштирилади.

Сертификатлаштириш идорасида сертификатга рўйхат рақами кўйилиб, сертификатлаштириш идораси реестрида рўйхатга олинади.

Сертификатнинг иловаси бўлган тақдирда, сертификатлаштириш идораси раҳбари сертификатга иловани расмийлаштириш тўғрисида қарор қабул қилади.

Сертификатлаштириш идораси раҳбари ёки унинг муовини ва комиссия раиси ўтказилган аудит натижаларига ва сертификатга имзо қўядилар. Сертификатга сертификатлаштириш идораси муҳри қўйилади. Сертификатнинг ҳисоб рақамини сертификатлаштириш идораси сўрови бўйича сифат тизими реестрининг техник маркази беради. Ҳисоб рақами сертификат рамкасининг пастки қисмига қўйилади. Ҳисоб рақами ўзида сертификат тартиб рақамини билдириб, ўрнатилган белгили реестр

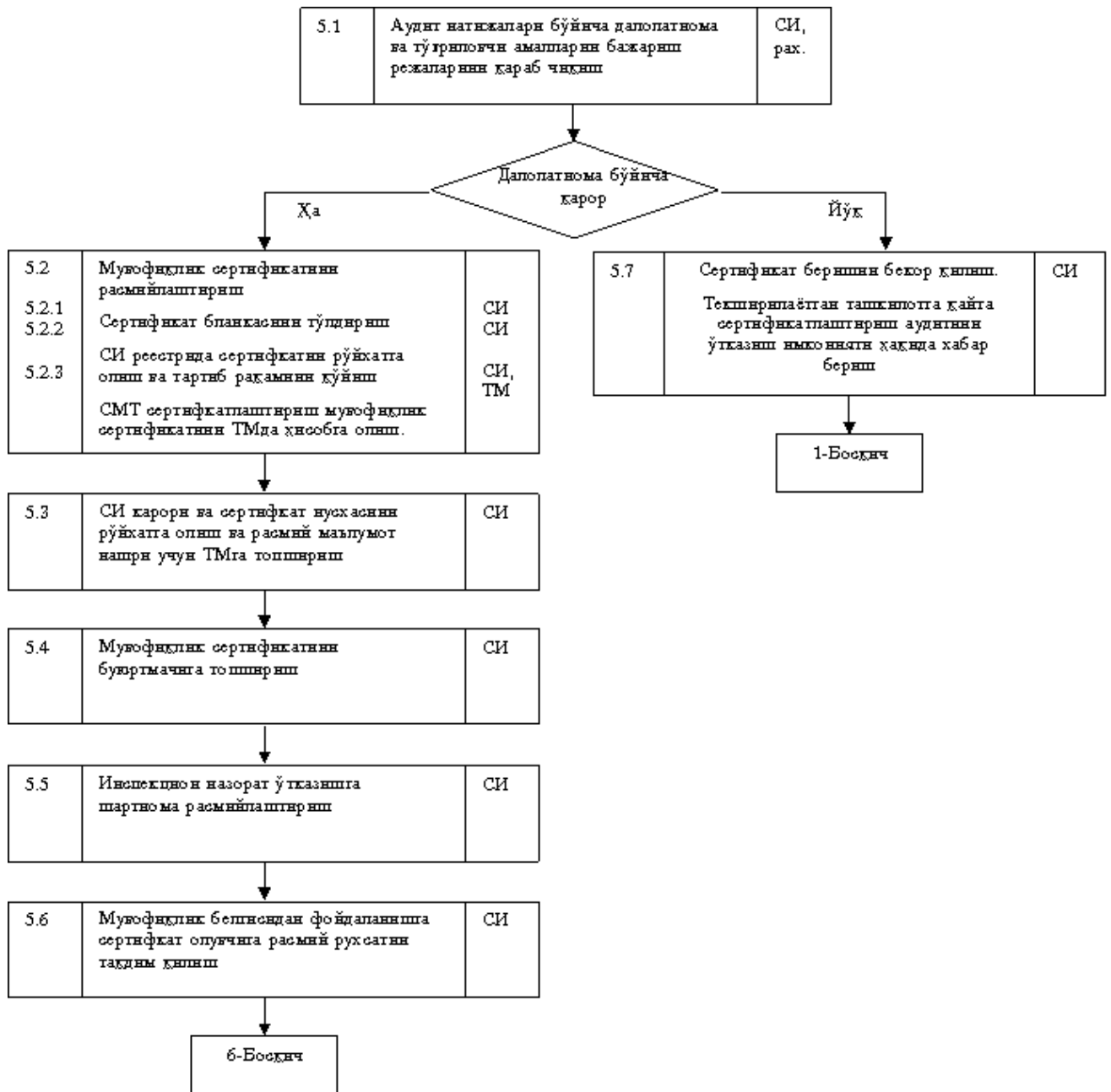
рўйхатидан таркиб топган бўлади. мувофиқлик сертификати расмийлаштирилганидан кейин сертификатлаштириш идораси маълумотни расмий нашр қилиш учун сертификат нусхасини сифат тизими реестри техник марказига тақдим этади.

Сифат менежменти тизими мувофиқлик сертификатининг амал қилиш муддати уч йил деб белгиланиши мумкин.

Сертификат берилмаганда ёки берилиши бекор қилинган ҳолатларда буюртмачи, буни асоссиз деб ҳисобласа, бир ой муддатда сертификатлаштириш идорасининг апелляция комиссиясига ёки сертификатлаштириш миллий тизими апелляция кенгашига комиссия якуний хулосасидан норозилиги тўғрисидаги мурожаатномасини бериш ҳуқуқига эга.

Апелляция кўриб чиқилган натижалар асосида буюртмачи ҳақ деб топилса, бошқа комиссия билан қайта аудит тайинлаши мумкин.

Текширилаётган ташкилотга сертификат бериш тўғрисидаги қарорни сертификатлаштириш идораси мувофиқлик сертификати ва инспекцион назорат ўтказишга шартнома лойиҳасини беради. Сертификатлаштириш идораси сертификатни расмийлаштириб бўлганидан кейин сертификат олувчи ўн кун муддатда сертификат амал қилиш муддатида инспекцион назорат ўтказишга шартнома имзолайди.

3.1- расм. Сертификатлаштиришни тугатиш, рўйхатга олиш ва мувофиқлик сертификатини топшириш.

Мувофиқлик атамаси маҳсулот, жараён, хизматга белгиланган барча талабларга риоя қилишни ўз таркибига олади. Бунда мувофиқликни учта кўриниши - мувофиқлик баёоти, мувофиқликни аттестатлаш, мувофиқликни сертификатлаштириш мавжуд. Мувофиқлик баёоти деб етказиб берувчининг маҳсулот, жараён ва хизматларнинг аниқ бир стандартга ёки бошқа меҳёрий хужжатга тўла-тўқис мувофиқлик ҳақида бутун маҳсулиятни

Ўз устига олганлигини баён этишига айтилади. Бу атамани сўнгги вақтларда "Ўз ўзини сертификатлаштириш" тушунчаси билан алмашилаётгани қайд қилинмоқда. Ўз – ўзини сертификатлаштириш деганда махсулот ишлаб чиқарувчи томон бутун маоулиятни ўзига олган ҳолда сертификатлаштиришни ўзини ўтказди ва махсулотнинг керакли даражада сифатлилиги ҳақидаги кафолатни ўз устига олади. Бундай сертификатлаштириш фаолиятини ўз-ўзини сертификатлаштириш деб юритилади.

Мувофиқликни аттестатлаш учунчи томон тарафидан "синов лабораториясининг баёноти" тушунилиб, маолум намуна махсулотга бўлган талабларни белгиловчи маолум стандартлар ёки бошқа хужжатлар билан мувофиқ эканлигини баён этишига айтилади.

Сертификатлаштириш деганда махсулот (буюм, мол) ёки хизмат муайян стандартга ёки техникавий шартларга мос келишини тасдиқлаш мақсадида ўтказиладигин фаолият тушунилиб, ушбу фаолият натижасида махсулот (буюм, молнинг) сифати ҳақида истеомолчини ишонтирадиган тегишли хужжат - сертификат берилади.

Яна бир зарур атамалардан бири "сертификатлаштириш тизими" бўлиб у қуйидагича тахрифланади: Сертификатлаштириш тизими - мувофиқликнинг сертификатлаштириш фаолиятини ўтказиш учун иш тартиби қоидаларига ва бошқаришига эга бўлган тизимдир.

Сертификатлаштириш тизимларида қатнашувчи учта тушунча тўърисида тўхталиб ўтамыз: сертификатлаштириш тизимидан фойдаланиш, сертификатлаштириш тизимида қатнашувчи ва сертификатлаштириш тизими аозоси.

Сертификатлаштириш тизимидан фойдаланиш деганда сертификатлаштириш тизимининг қоидаларига мувофиқ гувоҳнома талабгорига берилган сертификатлаштиришдан фойдаланиш имконияти тушунилади.

Сертификатлаштириш тизимида қатнашувчи деб ушбу тизимнинг коидаларига биноан фаолият кўрсатадиган, лекин тизимни бошқариш имкониятига эга бўлмаган сертификатлаштириш идораси тушунилади.

Сертификатлаштириш тизими аозоси деганда ушбу тизимнинг коидаларига биноан фаолият кўрсатадиган ва тизимни бошқаришда қатнашадиган сертификатлаштириш идораси тушунилади.

Сертификатлаштириш икки хил бўлади: мажбурий ва ихтиёрий. Махсулотни у ёки бу сертификатлаштиришга оидлиги, уни ташқи муҳитга, инсон саломатлигига таосири асосий мезон ҳисобланади. Ана шунинг учун ташқи муҳитга, инсон саломатлигига таосир кўрсатувчи махсулотлар, албатта, мажбурий сертификатлаштиришга мансуб бўлади, қолган махсулотлар эса сертификатлаштирилиши ихтиёрийдир.

Мажбурий сертификатлаштириш деганда сертификатлаштириш ҳуқуқида эга бўлган идора томонидан махсулот жараён, хизматнинг стандартлардаги мажбурий талабларга мувофиқлигини тасдиқлаш тушунилади.

Ихтиёрий сертификатлаштириш деганда ишлаб чиқарувчи (бажарувчи), сотувчи (таъминловчи) ёки истеомолчи ташаббуси билан ихтиёрий равишда ўтказиладиган сертификатлаштириш тушунилади.

Ҳозирги шароитда ташқи мамлакатлар билан савдони, мамлакатларaro иқтисодий алоқаларни, фан ва техникани ривожланиши учун ҳамда чиқарилаётган махсулотларни сифатини яхшилаш, уларнинг рақобатдошлик қобилиятини ошириш учун мунтазам равишда синовлардан ўтказиш эҳтиёжи ортиб бормоқда. Синовларни кўпинча учинчи томон деб аталувчи шахс ёки ташкилот амалга оширади. У кўриладиган масалада қатнашаётган томонлар одатда таъминловчининг (биринчи томон) ва харидорнинг (иккинчи томон) манфаатларини ҳимоя қилиб, мутлақо мустақил равишда иш кўрадилар.

Учинчи томон тарафидан қилинадиган сертификатлаштириш ишлаб чиқарувчиларнинг ишончига сазовор бўлмоқда ва шу сабабли бундай йўл кенг қўлланилиб, салмоқли равишда тарқалмоқда. Турли мамлакатларда

учинчи томон тарафидан бажарилаётган сертификатлаштириш тизимини ташқил этиш амалда шуни кўрсатмоқдаки, уни турлича ташқил қилиш мумкин экан: ишлаб чиқарувчи ассоциациялар, йирик истеомолчилар, стандартлаштириш миллий ташқилотлари томонидан, масалан, Франция ва Англияда 60-йиллар бошида итехмолчилар томонидан ҳарбий мақсадлар учун электроника маҳсулотларини сертификатлаштириш тизими яратилди.

Айрим олинган мамлакат миқёсида яратилган миллий тизимлар мажбурий бўлган стандартлар доирасини қамраб олади. Масалан, биринчилар қаторида миллий миқёсида қимматбаҳо тошларни сертификатлаштириш тизимлари қўлланилган.

Сертификатлаштириш тушунчаси кенг маҳнода учинчи томон тарафидан ўтказиладиган техникавий меҳёрга, иш услубига, қоидага мувофиқлигини қамраб олган ҳар қандай текширувдир. Шунинг учун сертификатлаштиришни текширув деб ҳисоблаб, босим остидаги идишларни, портлаш ҳавфидан ҳимояланган қурилмаларнинг, кемаларнинг, сузиш воситаларининг, тайёраларнинг, авиация қурилмаларининг, атом реакторларининг ва тоғ техникасининг ишлатишдаги ҳавфсизлигини таъминлаш учун техникавий назорат ўрнатувчи идоралар шартли текширувни амалга оширади.

Хулоса:

Мен ушбу курс ишини бажаришим даврида сертификатлаштириш тартиб қоидалари, амал қилиш муддатлар, уни рўйхатга олиш, мувофиқлик гувоҳномасини бериш, амалдаги сертификатларни тўхтатиш, тугатиш тартиб қоидалари билан танишиб чиқдим. Ушбу билимларни назарий ва амалий олишим учун мен жуда кўп маълумотларни кўриб чиқишимга тўғри келди. Лекин мен ўзим учун кўплаб фойдали маълумотларга эга бўлдим. Умид қиламанки мен олган билимларим кейинги курсларда қўлланилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги қонуни 28.12.1993 й.
2. Мақсудов А.Н., Исматуллаев П.Р., Абдуллаев А.Х., Ахмедов Б.М. ва Аъзамов А.А. Метрология стандартлаштириш ва сертификатлаштириш. Дарслиги, Тошкент-2001 й.
3. Абдувалиев А.А., Алимов М.Н., Бойко С.Р., Мирагзамов М.М., Сабилов М.З. Основы стандартизации, сертификации и управления качеством. Учебное пособие, Ташкент. Из-во «Fan va texnologiya» 2005 г. –с-535.
4. Абдувалиев А.А., Бойко С.Р. От сертификации продукции к подтверждению соответствия товаров// Standart. 2004. №1.
5. Алимов М.Н. Государственные научно-технические программы – важнейший фактор научно-технического прогресса// Standart. 2004. №1.
6. Бойко С.Р. Системы качества и переход к международным стандартам ИСО 900 версии 2000 г.// Standart. 2001. №3.
7. Буриев Р.А. Основные направления государственной системы стандартизации Узбекистана в текущем году и преспективе // Standart. 2002. №2.
8. Гличиев А.В. Основы управления качеством продукции. – М.: РИА «Стандарты и качество». 2001.
9. Сергеев А.Г., Латышев М.В. Сертификация. Москва, ЛОГОС-2000 г. 246 с.
10. Сафаров К. Стандартлаштириш ва сертификатлаштириш асослари. Тошкент ТДИУ. 2005 й. 89 бет.
11. Радкевич Я.М., Схиртладзе А.Г., Лактионов Б.И. Метрология, стандартизация и сертификация. Учебник для вузов – 2-е изд., доп. - М.:

Высш. шк., 2006. -800с.: ил.

12. Никифоров А.Д., Бакиев Т.А. Метрология, стандартизация и сертификация. Учебное пособие – 3-е изд. Испр. – М.: Высш. шк., 2005. – 422 с.: ил.

13. Фомин В.Н. Управление качеством. Сертификация: Учебное пособие. -2-е изд., перераб. И доп. –М.: Ось-89, 2005. -348 с.